

Ebyafaayo Ekwese ku Lunyiriri Olw'Amakumi Ana mu Lumu — Omuwendo Gumu ku Abiri mu Gumu

Ekibonyo Eky'Okubiri — Ekitundu Eky'omunaana — Ezeekyeri Namba Bbiri

Jeff Pippenger

2026-08-05

Ezeekyeri akiikirira abo Entare ey'omu kika kya Yuda b'erangiridde omulimu gw'okuyigirizibwa, era okuyigiriza kwe okw'omusingi kwe “olunyiriri ku lunyiriri.”

Gwe yagamba nti, Kino kye kiwummulo mwe munaweerezanga abakooye okuwummula; era kuno kwe kuzzaamu amaanyi: naye ne batayagala kuwulira. Naye ekigambo kya Mukama ne kiba gye bali etteeka ku tteeka, etteeka ku tteeka; layini ku layini, layini ku layini; wano katono, ne wali katono; balyoke bagende, bagwe ennyuma, bamenyeke, basibibwe mu mutego, bakwatibwe. Isaaya 28:12, 13.

Mu kiseera kino Empologoma ey'omu kika kya Yuda eri kubikkula ekitabo kya Ezeekyeri. Tutegezebwa nti Ezeekyeri ye kabona mu mwaka ogw'amakumi asatu, oba nga “amakumi asatu” gategeeza emyaka gye egy'obubonero ng'akabona, oba omwaka ogw'amakumi asatu mu lunyiriri olw'obunnabbi olwatandikira ku Yosiya mu Yubireewo Enkulu. Obwakabona obusembayo obw'ennaku ez'oluvannyuma bwe obw'abantu emitwalo kikumi mu enkumi ana mu enkumi nnya, era ebyafaayo eby'edda ebyennyini biraga nga kifaananyi eky'ebyafaayo eby'obubonero mu nnaku ez'oluvannyuma.

Naye mmwe mulituumibwa Bakabona ba Mukama: abantu balibayita Abaweereza ba Katonda waffe: muliryanga obugagga bw'amawanga, era mu kitiibwa kyabwe mwe mulyeenyumiriza. Isaaya 61:6.

Ezeekyeri kye kabonero ky'abantu ba Katonda mu nnaku ez'enkomerero—ebyafaayo ebitukuvu obujulirwa bwonna obw'obunnabbi bye bulaga. Ebyafaayo ebyo ebitukuvu gwe mutambula gwa malayika ow'okusatu, ogwaddala okukiikirirwa naddala n'omutambula gwa malayika ow'olubereberye mu 1840. Omutambula gwa malayika ow'olubereberye gwali malayika alufa ow'oku ba malayika abasatu, era ow'okusatu ye malayika omega. N'olwekyo Ezeekyeri akwatagana ne Peetero mu kiseera eky'okuteekebwako envumbo eky'abo akasiriiivu mu enkumi nnya mu enkumi nnya. Ebyafaayo eby'akabonero byombi Peetero ne Ezeekyeri we basangibwa, biragibwa ng'ebyafaayo bya Panium.

Akatabo Akatono

Ezeekyeri atwala ekitabo ekitono, nga ne Yokaana bwe yakola mu Okubikkulirwa kkumi.

Naye ggwe, omwana w'omuntu, wulira kye nkugamba; tobeera mujeemu ng'ennyumba eyo enjeemu: yasama akamwa ko, olye kye nkuwa. Awo bwe natunula, laba, omukono ne

gundeetera; era, laba, omwo mwalimu omuzingo gw'ekitabo; n'agwanjuluza mu maaso gange; era gwawandiikibwako munda n'ebweru: era omwo mwawandiikibwamu okukuba ebiwoobe, n'okukungubaga, n'obusamaaliizi. Era n'anjamba nti, Omwana w'omuntu, lya ky'osanga; lya omuzingo guno, ogende oyogere n'ennyumba ya Isirayiri. Awo ne nsama akamwa kange, n'andyokya ne ndya omuzingo ogwo. N'anjamba nti, Omwana w'omuntu, lya n'olubuto lwo, ojjuzewo n'enda yo omuzingo guno gwe nkuwa. Awo ne ndya; ne guba mu kamwa kange ng'omubisi gw'enjuki olw'obuwoomi. Ezeekyeri 2:8–10, 3:1–3.

Mu Okubikkulirwa essuula ey'ekkumi, Yokaana alya ekitabo ekitono, era essuula yonna ekiikirira okulabisibwa kw'amaanyi ga Katonda okuva nga Agusito 11, 1840 okutuuka nga Okitobba 22, 1844.

“Malayika eyeegatta mu kulangirira kw'obubaka bwa malayika ow'okusatu alina okumuliikiriza ensi yonna n'ekitiibwa kye. Wano walagulwa omulimu ogulina obugazi obw'ensi yonna n'amaanyi agatanyiddwa bulijjo. Omukululo gw'okuja kwa Kristo ogw'emyaka 1840–44 gwali kulabisibwa kwa kitiibwa okw'amaanyi ga Katonda; obubaka bwa malayika ow'olubereberye bwatuusibwa ku buli kifo eky'obuminsani mu nsi, era mu nsi ezimu ne wabaawo okwegomba okw'eddiini okusingayo obunene okwakeerabirwa mu nsi yonna okuva ku Nnongoosereza ey'omu kyasa eky'ekkumi n'omukaaga; naye bino birisukkirirwa ekkubo ery'amaanyi ery'okutambula wansi w'okulabula okw'enkomerero okwa malayika ow'okusatu.” The Great Controversy, 611.

Ezeekyeri akwatagana ne Yokaana mu ssuula ey'ekkumi eya Okubikkulirwa, n'olwekyo Peetero, Yokaana ne Ezeekyeri bayimirira wamu mu kifo kye baaweebwa mu biro eby'okussaako akabonero ery'abantu akakadde mu obukumi kkumi mu enkumi nnya mu enkumi nnya.

1840 okutuuka mu 1844 kikiikirira ekiseera eky'emyaka ena ekyatandika obunnabbi bw'ebiseera obwatandika n'ekiseera eky'emyaka kikumi mu ataano ku nga 27 Julayi, 1299. Ezo “emyezi etaano” zaggwaaako ne zeeegatta ku bunnabbi bw'ebiseera obw'emyaka ebikumi bisatu mu kyenda mu gumu n'ennaku kkumi na ttaano obwatuuka ku nkomerero nga 11 Agusito, 1840, ekyo lwe kyatuukirira ng'okweyoleka okw'ekitiibwa okw'amaanyi ga Katonda kweyoleka okutuusa nga 22 Okitobba, 1844. Awo okukozesa ebiseera eby'obunnabbi ne kukoma.

Era n'alayira mu oyo abeera emirembe n'emirembe, eyatonda eggulu n'ebirimu, n'ensi n'ebigirimu, n'ennyanja n'ebigirimu, nti obudde tebulyeyongerera kubaawo. Okubikkulirwa 10:6.

Ebiseera eby'obunnabbi byakoma nga bikyali bikozezebwa mu butuufu bw'obunnabbi nga October 22, 1844. Ezeekyeri, Peetero ne Yokaana buli omu akiikirira abawala abagezi aba Katonda mu kutambula kw'omumalayika ow'olubereberye n'ow'okubiri era ne mu kutambula kw'omumalayika ow'okusatu.

Okubikkulirwa

Essuula ekkumi n'emu ezisooka ez'Ezeekyeri ziteeka mu maaso olunyiriri lw'“okwolesebwa” nga bwe kyalagibwa mu lunyiriri olusooka olw'essuula esooka.

Awo olwatuuka mu mwaka ogw'amakumi asatu, mu mwezi ogw'okuna, ku lunaku olw'okutaano olw'omwezi, bwe nnali wakati mu basibe ku mugga Kebali, eggulu ne liggulwawo, ne ndaba okwolesebwa kwa Katonda. Ezeekyeri 1:1.

“Ebyolesebwa” eby’essuula ekkumi n’emu ezasooka byasookera ddala okuweebwa mu ssuula esooka ku mugga Kebali, oluvannyuma ne byongerwako mu kwolesebwa okw’essuula ey’okusatu ku “lusenyi,” era ne biddamu nate mu kwolesebwa okw’essuula ey’omunaana e Yerusalemi. Ebifo ebyo ebisatu, kwe kugamba omugga Kebali, olusenyi, ne Yerusalemi, biraga ebyolesebwa bisatu nga byonna wamu bikola okwolesebwa kumu, kwe “ebyolesebwa” eby’olunyiriri olusooka era eby’essuula ‘ekkumi n’emu’ ezasooka.

Yobere

Okutwala omwaka ogw'amakumi asatu ng'omwaka ogw'amakumi asatu ogw'omuzingo gwa Yubireyo ogwatandika ku Kuyitako okwamanyika okwa Yosiya, ne gukoma nga October 22, kyangu nnyo okuwagirwa, kubanga olunyiriri olwo olw'enjawulo olw'ebyafaayo ebitukuvu lulagibwa bulungi, olunyiriri ku lunyiriri nga lulina abajulirwa abasukka ku omu. Ng'ekyokulabirako; Okuyitako kikiikirira embaga ez'omu ttoggo, era olunaku olw'okutangirira lukiikirira embaga ez'omu kugwa. N'olwekyo Eby'Abaleevi abiri mu ssatu bikwatagana n'omuzingo gwa Yubireyo ogwatandika ne Yosiya. Waliwo n'ennyiriri endala ezikwatagana n'ebyafaayo ebikiikirirwa kabaka Yosiya okutuuka ku October 22, 573 BC. Okutuukirira okw'ebyafaayo ku October 22, 573 BC okw'omwaka gwa Yubireyo kuwagirwa abannabyafaayo.

Ababalirizi b'ebiseera okutwaliza awamu bakkiriza nga tekibaweraliikiriza okuteeka olunaku olw'okutangirirwako ebibi ku nga October 22, 573 BC, era ne Okuyitako Okukulu okwa Yosiya mu 622 BC nakwo lunnaku olukkirizibwa abo ababalirira ebiseera bya Bayibuli. Okuyitako, akabonero ak'embaga ez'omu ttoggo, kwatandikawo omuzingo gwa Yubireyo ogw'emyaka amakumi ana mu mwenda, ogwaggwa ku kabonero ak'embaga ez'omu ttoggo ku lunaku olw'okutangirirwako ebibi. Ssabbiiti musanvu ez'emyaka ezaatuukiriza emyaka amakumi ana mu mwenda zaali bubonero bwa Ssabbiiti y'ensi.

“Ku buli lupapula, oba nga kya byafaayo, oba ekiragi, oba obunnabbi, Ebyawandiikibwa eby'Endagaano Enkadde byakaayakana n'ekitiibwa ky'Omwana wa Katonda. Mu kigero kyennyini nga kyali kya kutegekebwa kwa Katonda, enkola yonna ey'Obuyudaaya yali bunnabbi obunywevu obw'Enjiri. Kristo ye oyo “bannabbi bonna gwe bategeezaako.” Ebikolwa by'Abatume 10:43. Okuva ku kisuubizo ekyaaweebwa Adamu, okuyita mu lunyiriri lwa bajjajja abakulu n'enkola y'amateeka, omusana ogw'ekitiibwa ogw'omu ggulu gwalambululanga bulungi ebigere by'Omulozi. Abalabi baalaba Emmunyeenye y'e Besirekemu, Ssiro alijja, ng'ebigambo eby'omu maaso bwe byabayitangako mu kutambula okw'ekyama. Mu buli ssaddaaka okufa kwa Kristo kwalagibwanga. Mu buli kire ky'obubaane obwokya obutuukirivu bwe bwalinnyanga waggulu. Buli kkondeere ly'ennaku ey'Essanyu enkulu lyayogeranga erinnya lye. Mu kyama ekityisa eky'Ekifo Ekitukuvu Ennyo ekitiibwa kye mw'kyabeeranga.” The Desire of Ages, 211.

Ikumi n'omusanvu

Zeddekiya yali yatwalibwa e Babulooni Yerusalemi bwe yagwa emyaka kkumi n'ena nga 573 BC tannatuuka. Abannabyafaayo b'Abayudaaya bategeka omuzingo gwa Yobuule okuva ku Yosiya mu 622 okutuuka ku Oktoba 22, 573 ng'ogwo gwe muzingo gwa Yobuule ogw'ekkumi n'omusanvu. Ekiseera okuva ku lutalo lw'e Raphia okutuuka ku lutalo lw'e Panium kyali kya myaka kkumi na musanvu. Ptolemy ye yawangula mu lutalo lw'e Raphia, era yafuga ng'omukama ow'obukiikaddyo okumala emyaka kkumi na musanvu. Okuva ku Kiragiro kya Milan okutuuka ku kiseera Konstantino lwe yagabanyamu obwakabaka bwe mu 330, gyali myaka kkumi na musanvu. Mu muzingo gwa Yobuule ogw'ekkumi n'omusanvu Yerusalemi yazikirizibwa Nebukadduneeza.

Kubanga abaana ba Isiraeri balimala ennaku nnyingi nga tebalina kabaka, era nga tebalina mulangira, era nga tebalina ssaddaaka, era nga tebalina kifaananyi, era nga tebalina efodi, era nga tebalina bateraafimu: Oluvannyuma abaana ba Isiraeri balikomawo, ne banoonya Mukama Katonda waabwe, ne Dawudi kabaka waabwe; era balitya Mukama n'obulungi bwe mu nnaku ez'oluvannyuma. Koseya 3:4, 5.

Koseya ayogera ku nsonga ekwatagana butereevu n'okuwambibwa kwa Zeddekiya, wadde nga era ekiikirira n'entandikwa y'okuwambibwa kw'obwakabaka obw'obukiikakkono mu mwaka gwa 723 BC. Ensonga lwaki ekitundu kya Koseya kigattagana n'obujulirwa bwa Ezeekyeri eri mu kuba nti Katonda yagaanyizibwa Isiraeri bwe yanywerera okusaba kabaka wa muntu. Okwagala kwa Isiraeri okufugibwa kabaka wa muntu, so si Kabaka ow'Obwakatonda, kwe kikiikirirwa ng'"amalala ag'amaanyi go" mu musango gw'"emirundi musanvu" mu Ebyabaleevi 26.

Era oba nga temunnampulira olw'ebyo byonna, kale ndyongera okubabonereza emirundi musanvu olw'ebibi byammwe. Era ndimenyawo amalala ag'amaanyi gammwe; era ndifuula eggulu lyammwe ng'ekyuma, n'ettaka lyammwe ng'ekikomo. Eby'Abaleevi 26:18, 19.

"Amalala g'obuyinza bwammwe" gategeeza okwegomba kwa Isiraeri okufaanana ng'ensi n'okuba ne kabaka waabwe bokka. Okuggibwawo kwa kabaka okuva mu bwakabaka obw'obukiikakkono mu mwaka gwa 723 BC, era oluvannyuma obusibe bwa kabaka Zeddekiya obw'obwakabaka obw'obukiikaddyo mu mwaka gwa 586 BC, kutegeeza okumenyebwa kw'"amalala" ga Isiraeri ow'edda; era amalala gakulembera okugwa. Mu bunnabbi bwa Bayibuli, "obuyinza" ye kabaka oba obwakabaka; era amalala ga Isiraeri mu kwerondera kabaka omuntu galaga okugaana obufuzi bwa Katonda n'Obwakabaka obw'Obwakatonda.

Awo olwatuuka, Samwiri bwe yakaddiwa, n'afuula batabani be okuba abalamuzi ba Isirayiri. Erinnya ly'omubereberye we yali Yoweeri; n'erinnya ly'owookubiri we yali Abiya: era baali balamuzi mu Beeruseba. Naye batabani be ne batatambulira mu makubo ge, ne bakyamira okugoberera amagoba amakyamu, ne batoola enguzi, ne bakyusa obwenkanya. Awo abakadde bonna aba Isirayiri ne bakunjaana awamu, ne bajja eri Samwiri e Laama, ne bamugamba nti, Laba, okaddiye, era batabani bo tebatambulira mu makubo go: kale kaakano tuteerawo kabaka atulamulenga ng'amawanga gonna. Naye ekigambo ekyo ne kinyiiza Samwiri, bwe baayogera nti, Tuwe kabaka atulamulenga. Awo Samwiri n'asaba Mukama. Mukama n'agamba Samwiri nti, Wulira eddoozi ly'abantu mu byonna bye bakugamba: kubanga tebagaanye ggwe, naye bagaanye nze, nneme okufuga ku bo. Ng'ebikolwa byonna bwe biri bye baakola okuva ku lunaku lwe nabaggya mu Misiri okutuusa leero, bwe banvaako ne baweeriza bakatonda

abalala, bwe batyo bwe bakukola naawe. Kale nno wulira eddoboosi lyabwe: naye era obabuulire nnyo n'obategeeze empisa za kabaka alibafuga. 1 Samwiri 8:1–9.

Kisaanidde okwetegereza nti mu kiseera ekyo Isiraeri teyaanaaga Katonda yekka ng'Kabaka waabwe, naye era n'Omwoyo ogw'Obunnabbi, nga bwe gwali gukiikirirwa Samwiri; kubanga kigamba nti, “banvuddeko, ne baweeriza bakatonda abalala, bwe batyo bwe bakukolanga naawe.”

“Sitane ali... bulijjo ayingiza eby'obulimba—okukyusa abantu okubaggya ku mazima. Obulimba bwa Sitane obusembayo ddala bwe buliba okufuula obujulirwa bwa Omwoyo wa Katonda obutaba na mugaso gwonna. ‘Awatali kwolesebwa, abantu bazikirira’ (Engero 29:18). Sitane alikola n'obukodyo bungi, mu ngeri ez'enjawulo era ng'ayita mu bikozezebwa eby'enjawulo, okutataganya obwesige bw'abantu ba Katonda abasigalawo mu bujulirwa obw'amazima.”

“Waajjakubaawo obukyayi obuliriikirizibwa ku Bujulirwa obwo, nga bwa Sitaani. Enkola za Sitaani zijja kuba za kusasamaza okukkiriza kw'amakanisa mu bwo, olw'ensonga eno: Sitaani tayinza kufuna kkubo eritegeerekeka ennyo ery'okuyingiza obulimba bwe n'okusiba emyoyo mu bulimba bwe, singa okulabula n'okunenya n'okuwabula eby'Omwoyo wa Katonda biwulirizibwa.” Selected Messages, ekitabo 1, 48.

Obubuzzi obusembayo eri obwakabaka bwa Katonda mu Isiraeri eky'edda bwali okugaana si Katonda yekka, naye era n'Omwoyo ogw'Obunnabbi. Okugaana okwo mu 1097 BC kufaananako obubuzzi obusembayo obw'Abadiventi b'Olunaku olw'Omusanvu aba Lawodikiya mu 1863. “Emirundi musanvu” egiri mu Eby'Abaleevi abiri mu mukaaga kye Kigambo kya Katonda, era Omwoyo ogw'Obunnabbi gwogera ku “mirundi musanvu” nti “tegisaana kukyusibwa.”

“Nnonye nti ekitabo ekiriko ekifaananyi kya 1843 kyali kiragiddwa omukono gwa Mukama, era nti tekyandikysiddwa; nti ennamba zaali nga bw'Ayagala zibeere; nti omukono Gwe gwali ku kyo era ne gukweka ensobi mu zimwe ku nnamba, omuntu yenna aleme okugiraba, okutuusa omukono Gwe lwe gwaggibwawo.” Early Writings, 74.

Omwoyo gw'Obunnabbi kyeyoleka bulungi nti gwakkiriza “ebiro musanvu,” era okukkiriza kwe kwali kulabula obutakyusa mibala eri ku kipande, era “ebiro musanvu” bye bikolamu empagi ey'omu makkati n'enkukunala ey'oku ddyo waggulu. Olw'ekipande eky'obulimba kya Uriah Smith mu 1863, okugaana okweyongera okw'amazima ag'essinziro, nga bwe kyakwatibwako Isiraeri ow'edda mu kugaana Katonda, era Omwoyo gw'Obunnabbi gwalaga obujeemu bwa 1863. Ennaku z'omwaka gw'obujeemu bwa 1863 zikwatagana n'olunyiriri olw'obunnabbi oluteekeddawo mu kitabo kya Ezeekyeri. Mu lunyiriri olwo olw'ebyaafaayo, enkomerero yali kuzikirizibwa kwa Yerusalemi, okwafuuka ekifaananyi ky'etteeka lya Ssande. Okuva mu 1863 okutuuka ku tteeka lya Ssande erija amangu kyakwatibwako ebyafaayo bya kabaka Sawulo mu 1097 BC okutuuka ku Zeddekiya mu 586 BC.

Zeddekiya yatwalibwa mu buwambe e Babulooni emyaka kkumi na ena nga Yubireyo eya 573 BC tennatuuka. Omutendera ogw'ekkumi n'omusanvu ogwa Yubireyo gwatandika mu 622 BC, era mu mwaka ogw'asatu Ezeekyeri ateekebwa mu maaso ng'omukabona mu 591 BC; awo emyaka etaano oluvannyuma Yerusalemi n'ezikirizibwa mu 586 BC. Yazikirizibwa ku lunaku lwe lumu

olw'omwaka nga bwe yazikirizibwa omulundi ogw'okubiri mu AD 70 ku bwa Tito. Olunyiriri olusooka olwa Ezekyeri essuula esooka luli emyaka etaano nga Yerusalemi tennazikirizibwa era emyaka kkumi na mwenda nga okwolesebwa okw'ekaalu okw'essuula amakumi ana tekunnabaawo.

Mu mwaka ogw'amakumi abiri mu etaano ogw'obusibe bwaffe, ku ntandikwa y'omwaka, ku lunaku olw'ekkumi olw'omwezi, mu mwaka ogw'ekkumi n'ena oluvannyuma lw'ekibuga okukubibwa, ku lunaku olwo lwennyini omukono gwa Mukama gwali ku nze, ne guntwala eri eyo. Ezekyeri 40:1.

Olw'obutagondera ndagaano ya ssabbiiti ey'ensi, Katonda yalaga nti "emirundi musanvu" gwe gwandibadde ekikolimo olw'obutagondera omwaka ogw'omusanvu, gwe ssabbiiti ey'ensi. "Ekiseera" ye mwaka, era "omwaka" gwe nnaku ebikumi bisatu mu nkaaga, era emirundi musanvu egy'ebikumi bisatu mu nkaaga giba emyaka enkumi bbiri mu bitaano mu abiri. Ab'a Millerite bayinza obutaba nga baakozesa embooji egamba nti "enkumi bbiri mu bitaano mu abiri," naye embalirira zombi ezaabwe entukuvu zaalaga mu namba emyaka enkumi bbiri mu bitaano mu abiri.

Okulangirira okw'ekikolimo eky'emirundi musanvu ku bwakabaka obwa Isiraeri obw'omu bukiikakkono ne ku bwakabaka bwa Yuda obw'omu bukiikaddyo, kwe kwali okutegeera kwa William Miller okwasooka; oba oyinza okugamba nti "okwa musingi," era oyinza n'okugamba nti kwe kwali okutegeera "okwa alufa." Mu 1863 ekkanisa ya Bbaliraanwa ey'Abadiventi b'olunaku olw'omusanvu ey'e Laodikiya yagaana okutegeera okw'omusingi okw'ebyo Miller bye yazuula; "ebyazuuliddwa" ebyakiikirira omusingi gwonna ogw'omutambula gwa ba Millerite. Okuweebwa okw'Obuyinza okuva waggulu kwalabula buterevu nti kino kiyinza okubaawo, era kyali bwe kityo, era kyabaawo dda nnyo.

Omusingi gw'ennyumba ya Katonda eyazimbibwa nate oluvannyuma lw'obusibe mu Babulooni gwamala mu byafaayo eby'ekiragiro ekisooka, era nga ekiragiro eky'okubiri tekinatuuka. Yeekaalu yazimbibwa ddala mu byafaayo eby'ekiragiro eky'okubiri. Mu kiragiro eky'okusatu obufuzi bw'eggwanga bwazzibwawo eri Isiraeri ey'edda ey'amazima. William Miller yali akiikirira malayika ow'olubereberye eyajja mu 1798 era n'aweabwa amaanyi nga August 11, 1840. Malayika ow'okubiri yajja oluvannyuma lw'okuteekawo emisingi, nga bwe kyakiikirirwa kaati ya 1843, eyafalibwa mu May wa 1842. Mu kusuubira okwasooka okwayonooneka mu 1844, okunyiiga kwa alufa okwa 1844, malayika ow'okubiri era n'ekiseera eky'okulindirira mu lugero lw'abawala ab'embeerera byatuuka, era obubaka bwa malayika ow'okubiri bwe bwafuna amaanyi mu lukunjaana lw'ensiisira e Exeter yeekaalu n'eba emaliriziddwa. Awo oluvannyuma, mu kusuubira okunene, oba okwa omega, okwayonooneka mu 1844, Omubaka w'Endagaano n'ajja mangu eri yeekaalu Ye, nga kituukiriza emyaka enkumi bbiri mu bisatu, eyatandika ku kiragiro eky'okusatu n'eggwa ku kujja kwa malayika ow'okusatu.

Yosiya, kitegeeza nti "omusingi gwa Katonda." Ka bibe nga ye kabaka Yosiya oba Josiah Litch; bombi bubonero obw'emisingi, nga bwe biragiddwa mu byafaayo eby'etteeka eryasooka era nga bwe biragiddwa n'embaga ez'omu ttoggo eziteekeddawo mu nnyiriri abiri mu bbiri ezisooka eza Eby'Abaleevi essuula amakumi abiri mu ssatu. Emisingi, embaga ez'omu ttoggo, n'etteeka

Tujja kugenda mu maaso n'ebirowoozo bino mu kiwandiiko ekiddako.